

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ISSN: 2992-8902

Digital
Object
Identifier

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
SYSTEM-CENTRE

74-91 XALQARO DARAJA

MAXSUS SON, 2024

IJTIMOIY, IQTISODIY, SIYOSIY, ILMIY, OMMAHOP JURNAL

2024-YIL 18-19-APREL

**"RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AGROIQTISODIYOT VA
BUXGALTERIYA HISOBINING DOLZARB MUAMMOLARI VA
ULARNING YECHIMLARI" PROFESSOR NURILLA SULAYMONOVICH
SANAYEV TAVALLUDINING 85 YILLIGIGA BAG'ISHLANGAN**

XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI, 2024

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 678 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 19-aprel kuni ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Benazir ustozni yod etib	10
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti jamoasi	
Qishloq xo'jaligi taraqqiyotining ustuvor yo'nalishlari.....	12
Yunusov Xudaynazar Beknazarovich	
Agroklasterlarda biznes jarayonlari moliyaviy natijalari hisobini takomillashtirish	14
Alikulov Abdimo'min, Koshkaldal Irina	
Assessment of the ESG rating of banks.....	19
Ruziyeva Elvira, Eshmuradov Ulugbek	
Contract Preferences of Smallholders: Evidence From a Study on Potato Production in Uzbekistan	24
Sanaev Golib, Sanaeva Rakhima, Nurullaev Ulmasjon, Nurullaeva Bakhora, Sanaev Anvar	
Taxation Systems in the Agricultural Production Sphere in the Context of Resistance to Shadow Economy	34
Koshkaldal Iryna, Dombrovska Olena, Alikulov Abdimumin	
Factors Influencing Farmers' Cooperation in Irrigation: A Study of Samarkand Province, Uzbekistan	39
Tadjiev Abdusame Abduxamidovich	
Xalqaro standartlar asosida qishloq xo'jaligida kapital qo'yilmalar hisobi hamda hisobotlarini takomillashtirish.....	43
Xasanov Baxodir Akramovich, Egamberdiyeva Salima Rayimovna, Raxmatov Jonibek Ismoil o'g'li	
Tijorat banklarida ichki auditida muhimlik va auditor riski masalalari.....	50
Ibragimov Abdugapur Karimovich, Qo'ldoshev Dilshod Melixurozovich	
Agroklasterlar ichki sotish jarayonida transfert baholarni belgilashni tashkiliy-uslubiy jihatlarini	57
Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
Auditda regression tahlilni qo'llashning xususiyatlari	64
Tajekeev Ziyatdin Kobeyisovich	
Uzumchilik fermer xo'jaliklarida ishlab chiqarish xarajatlari hisobini takomillashtirish.....	67
Ibragimov Mansur Mardonovich	
Xalqaro standartlar asosida qishloq xo'jaligida aktivlarni tasniflash, ularning hisobi va hisobotini takomillashtirish.....	71
Egamberdiyeva Salima Rayimovna	
The Place of Digitalisation in the Rural Areas Development of Ukraine.....	76
Riasnianska A. M., Kniaz O. V.	
Yalpi ichki va hududiy mahsulotning ko'payishida faol tadbirkorlikning o'rni	79
Salamov Ibroxim, Kudratov Rizo Turdibayevich, Nazarova Maryam Sharipovna	
Inflyatsion targetlash rejimining pul-kredit siyosatini amalga oshirishdagi ahamiyati	84
Fayziyev Oybek Raximovich	
Asalarichilikning qishloq xo'jaligi iqtisodiyotidagi o'rni va uni rivojlantirish istiqbollari.....	89
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Uzumchilik majmuining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi va uning tamoyillari.....	94
Boltayev Nazarbek Narzullayevich	
Mintaqaviy klasterning xususiyatlari.....	98
Urdushev Hamrakul	
Considerations for Bolstering Entrepreneurship in the Evolution of the Domestic Economy	102
Shadiyeva Gulnora Mardiyevna	
Chorvachilik tarmog'ida ishlab chiqarish samaradorligini oshirish imkoniyatlari.....	107
Kudratov Rizo Turdibayevich, O'roqov Feruz Ibodullayevich	
Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirishning hududiy jihatlarini	112
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Nazarova Maryam Sharipovna	

Yalpi ichki mahsulot va uni hisoblashni takomillashtirish yo'llari.....	117
Xalmurzaev Mansur, Abdushukurov Xondamir	
Qishloq xo'jaligi korxonalarida tovar-moddiy qiymatliklar hisobini takomillashtirish yo'nalishlari.....	122
Raximova Umida Rabbimovna	
Mamlakatimiz agrar tarmog'ida innovatsiyalarga asoslangan tadbirkorlikni rivojlantirish.....	127
Olimova Nodira hamrakulovna	
Banklarda ichki auditni xalqaro audit standartlari asosida takomillashtirish.....	131
Rizayev Nurbek Qodirovich, Boymatova Chinora Ilxomovna	
Agroklastarlarda asosiy vositalarni modernizatsiyalash va ta'mirlash xarajatlari hisobini takomillashtirish.....	137
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Ibodullaev D., Abdushukurov Xondamir Botiraliyevich	
Davlat budjetida boshqaruv xarajatlarini moliyalashtirishni takomillashtirish yo'llari va xarajatlarining optimallashtiruv muammolari.....	142
Narziyeva Guzal Baxtiyorovna	
Bandlikni ta'minlash va kambag'allikni qisqartirishni yuzaga keltiruvchi sabablar hamda ularning yechimi.....	146
Ahmatova Qunduzbonu Asliddinovna, Sunnatullayev Musurmon Sunnatullo o'g'li, Salamov Ibroxim	
Global iqtisodiy rivojlanish sharoitida yashil iqtisodiyot muammolari	151
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Musurmonov Nodirbek Ahmadovich	
Menejer boshqaruvida boshqaruv mehnati va guruhlar dinamikasi	155
Xasanova Sitara Islamovna	
G'allachilik klasterlarida buxgalteriya hisobi shakllarini takomillashtirish.....	158
Yuldashev Sherali Xaitovich	
Современность услуг агропромышленного комплекса в условиях инновационной экономики положение дел	163
Тураев Баходир Хатамович, Рузиев Хамрокул Жураевич	
Влияние внешних факторов на эффективность производства животноводства.....	170
Хамдамова Насиба Аблакуловна	
Banklarda ichki auditni rejalashtirish masalalari.....	173
Ibragimova Iroda Rashid qizi, Safarov Abdumajit Abdixamidovich	
The Importance of Digital Technologies in the Development of Agriculture.....	179
Rabbimov Elbek Abdulloyevich	
Yakka tartibdagi tadbirkorlarni soliqqa tortish o'zini o'zi band qilishni davlat tomonidan tartibga solish shakli sifatida.....	182
Pardayeva Ozoda Mamayunusovna, Javmanov Jamshed Abdusamatovich	
O'zbekiston pensiya tizimida pensiya hisoblash va to'lashni rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribasini uyg'unlashtirish.....	186
Xasanov Baxodir Akramovich, Nurmanov Din-Axmed Tileubayevich	
Uzumchilik mahsulotlari eksportini oshirish omillari	193
Ibragimov Mansur Mardonovich	
Korxonalarning xo'jalik faoliyati hisobining mohiyati, ahamiyati va hisob turlari.....	196
Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich, Tilabov Shohruh Baxriddin o'g'li, Irisboyev Raxmatilla Shavkat o'g'li	
Raqamli iqtisodiyotning o'zbekistondagi holati va uning rivojlanish istiqbollari	200
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Abdullayev Sanjar Sayfiddin o'g'li, Sunnatullayev Musurmon Sunnatulla o'g'li	
Fermer xo'jaliklar faoliyatida investitsiyalarning o'rni.....	204
Nomozova Mahliyo Mamirjon qizi, Yuldashev Muhammad Utkir o'g'li, Solijonova Diyora Xaydarali qizi, Saydullayev Akbarali Akram o'g'li, Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Raqamli iqtisodiyotning o'rni va joriy etishdagi imkoniyatlari.....	209
Salamov Ibroxim, Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Ummatov Begzod Ikrom ugli, Bekpolatov Sultonxon Sherzod ugli	
Raqamli iqtisodiyot sharoitda asosiy vositalarni hisobga olishni takomillashtirish.....	214
Xatamov Kobil Xayriyevich, Sodiqov Xayrulla Sattorovich	
Improving Cost Accounting for Sales of Agricultural Products in Farms	218
Abdimumin Alikulov, Ulugbek Eshmuradov, Khondamir Abdushukurov	

Servis korxonalarini raqamli iqtisodiyotga o'tkazishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	224
Kurbanova Raxima Jamshedovna	
Raqamli iqtisodiyotning bugungi kundagi holati.....	228
Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Eshimova Gulandom Botir qizi, Daniyarov Xurshid Baxtiyarovich	
Qoramolchilikda ozuqa ta'minotini yaxshilash yo'llari	233
Nurullayev Ulug'bek Uytalovich, Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Meva-sabzavotchilik klasterlarida faol tadbirkorlikning iqtisodiy samaradorlikni oshirishdagi o'rni	236
Ibroxim Salamov, Roziyeva Gulxayo Chorievna	
Qishloq xo'jaligini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	242
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Isaxonov Shaxzodjon Nurali o'g'li	
O'zbekiston chorvachiligidagi muammolar va ularning yechimi.....	246
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna, Xamdamova Nasiba Ablakulovna, Esirgapov Diyor Akramovich, Ulmasov Tohir Suvonqulovich	
Qishloq xo'jaligi iqtisodiyotini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning o'rni va ahamiyati	249
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Ulmasov Amirxon Rasul o'g'li, Botirov Bekzod Ulug'bek o'g'li	
Механизмы и инструменты финансирования малых и средних сельскохозяйственных предприятий (На примере Центральноазиатского региона).....	253
Худойбердиева Асила	
Agroklastarlarda kapital qo'yilmalar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish masalalari.....	259
Irisboyev Rahmatillo Shavkat o'g'li, Jo'rayeva Diyora Olimjonovna, Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
Milliy iqtisodiyotda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rolini oshirishning ustuvor yo'nalishlari	265
Saidxonov Akmalxon	
Improving Accounting and Auditing of Inventories in Agricultural Clusters	269
Raximova Umida Rabbimovna	
Maishiy xizmatlar sohasining rivojlanish tendensiyalari va kambag'allikni qisqartirishdagi o'rni.....	272
Rajabov Navruzbek Azimjonovich	
Chorvachilik tarmog'ida mahsulotlarni qayta ishlash samaradorligini oshirish imkoniytlari	277
Salamov Ibroxim, Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Hotamov Adhamjon Asqarjon o'g'li	
Порядок применения и актуальность международных стандартов финансовой отчетности в деятельности коммерческих банков и предприятий	282
Нарзиева Гузал Бахтиёровна, Хомидов Асилбек Отабек угли, Асомиддинов Хусан Асомиддин угли, Болтабаев Диёрбек Омондурди угли	
Savdo korxonalarida segmentar hisobning o'rni va ahamiyati	286
Mardonov Mamed Shavkatovich, Bobomuradova Sarvinov Ziyadullayevna	
Livestock Development Problems and Prospects in Uzbekistan	289
Khamdamova Nasiba Ablakulovna, Ulmasova Oyul Bakhtiyarovna, Xudayberdiyeva Marifat Umarovna	
Понятие и учет капитальных вложений в агрокластерах.....	292
Жураева Диёра Олимджановна	
Xizmat ko'rsatish korxonalarini innovatsion modernizatsiyalashda iqtisodiy samaradorlikni hisoblash metodini takomillashtirish	297
Kurbanova Raxima Jamshedovna, Umurzoqova Sevinch Karim qizi	
Tarmoq mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotishda innovatsion texnologiyalarni qo'llashning iqtisodiy samaradorligi	301
Nazarova Maryam Sharipovna, Kazakova Zulayho Salaxiddinovna	
Maishiy xizmatlar sohasini tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirishda raqamli innovatsion texnologiyalarning roli va ahamiyati	304
Quliyev Begimqul Melikovich	
O'zbekiston iqtisodiyotining rivojlanishi va iqtisodiy o'sish uchun barqaror investitsiya muhitini ta'minlash masalalari.....	308
Raximova Umida Rabbimovna, Elmurodova Dilnoza Farxodovna	

Biznesni qo'llab-quvvatlashda iqtisodiy-ijtimoiy holatni yaxshilash imkoniyatlari	311
Salamov Ibroxim, Janibekov Faxriddin Beknazarovich, Ulmasova Oygul Baxtiyorovna, Xudayberdiyeva Marifat Umarovna	
G'alla urug'chiligidagi boshlang'ich hisob va ichki nazoratni takomillashtirish	315
Yuldashev Sherali Xaitovich, Yusupov Uchqun, Zokirov Behruz	
Baliqchilik xo'jaliklarini rejalashtirishning ahamiyati va bosqichlari	318
Dosmuratova Shaxista Kengashovna	
"Yashil" iqtisodiyot: konsepsiyaning shakllanishi va asosiy kategoriyalari	321
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Toshpulatova Kamola Xurshed qizi	
Sutchilik yo'nalishidagi xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatida marketing elementlaridan foydalanish	324
Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Biznes jarayonlarida "xarajat" va "tannarx" kategoriyalarining nazariy jihatlarini	328
Xondamir Abdushukurov, Ulug'bek Eshmuradov	
Перспективы развития бухгалтерского учета и аудита на основе международных стандартов	333
Рахимова Умида Раббимовна, Асомиддинов Хусан Асомиддин угли, Болтабаев Диёрбек Омондурди угли, Хомидов Аслбек Отабек угли	
Asosiy vositalarni hisobga olishning xalqaro va milliy standartlarda aks ettirishning farqli jihatlarini	336
Xatamov Kobil Xayriyevich, Turabaeva Ozoda Ilxambekovna	
Qishloq hududlarida ekoturizm maskanlarining turistik salohiyati va sig'imi tahlili	340
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi, Xoshimova Sevara Bahromovna, Sayfullaev Umidulla Fazliddin o'g'li	
Chorvachilik tarmoqlarida otchilik infratuzilmasining hozirgi holati va istiqboldagi iqtisodiy samaradorligini oshirish imkoniyatlari	346
Salamov Ibroxim, Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Tursunov Alpomish Amanovich, Yo'ldoshev Raxim Nuriddin o'g'li	
Qishloq xo'jaligi klasterlari va fermer xo'jaliklari faoliyatida raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari	351
Nasimjon Babayev, Dilorom Yorbekova, Umidullo Fayzullayev	
Agroklasterlarda biznes jarayonlari sotish hisobini takomillashtirish	354
Abdunazarova Sevinch, Aliqulova Zebuniso, Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida qishloq xo'jalik ishlab chiqarishining samaradorligi	360
Kudratov Rizo Turdibayevich, Abduxaliqova Farangiz Abduxoliq qizi	
Increasing Efficiency of Catering Enterprises Through Modernization	365
Kurbanova Rakhima Jamshedovna	
Chorvachilik majmuasi infratuzilmasi va uni rivojlantirish	369
Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Aslonov Xotamjon Sharibboy o'g'li	
Davlat-xususiy sherikchiligini rivojlantirishda klasterlarning ahamiyati	373
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Raxmatullayev Sherzod Mexriddinovich	
Studying the Features of Innovative Development in The Agricultural Sector of the Economy	377
Yorbekova Dilorom Muxammadkulovna	
Chorvachilikda klasterlashning ayrim masalalari	380
Urdushev Hamrakul, Mavliyanov Majid Tuychiyevich	
Issues of Development of "Green Economy" in the Context of the Actualization of the Problem of Ecology and Climate Change	385
Mukhayyo Dustova	
Xizmatlar sohasi rivojlanishining aholi turmush darajasiga ta'siri	390
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna	
Baliqchilik xo'jaliklarini rivojlantirish prognozini ishlab chiqish masalalari	393
Dosmuratova Shaxista Kengashovna	
Mahalliy soliqlar va mahalliy yig'imlarning iqtisodiy mohiyati	396
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li	
Turizm korxonalari hisob siyosatini shakllantirish	400
Ibragimov Mansur Mardonovich	

Korxonalarda moliyaviy holatini ifodalovchi ko'rsatkichlar tahlili	404
Isturdiyev Hasan Abdigapparovich, Tilabov Shohruh Baxriddin o'g'li, Yusupova Ergashoy	
Innovatsiya, innovatsion iqtisodiyot atamalarining mohiyati va ulardan samarali foydalanish yo'llari.....	408
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna, Boyjigitov Kamronmirzo Sobirjon o'g'li, Obloberdiyev Shuxrat Sharof o'g'li	
The Processing Indicators of Livestock Products on the Basis of Economic Statistical Models	411
Yorbekova Dilorom Muxammadkulovna, Hotamov Adhamjon Asqarjon o'g'li	
Paxta-to'qimachilik klasterlarida tola ishlab chiqarish xarajatlari tahlili	414
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Farangiz Rustamova	
Meva-sabzavotchilikni rivojlantirishda klaster yondashuvining afzalliklari	419
Eshankulov Sirojiddin Xakimovich	
Prospects for Leaving the Population Out of Poverty	424
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Radjabov Navruzbek Azimjonovich, Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Fayzullayev Umidullo Xayrullo o'g'li	
Tijorat banklarida korrupsiyaga qarshi kurashishning kompayens nazorati usullarini takomillashtirish.....	429
Sultonov Abrorbek Umarali o'g'li, Axmedov Shuxrat Xikmatullayevich	
Segmentar va moliyaviy hisobot tuzishda xo'jalik yurituvchi subyektlar mulkini baholashning metodologik muammolari	435
G'olibjon Alikulov	
Raqamli iqtisodiyotga o'tish orqali yashirin iqtisodiyotni jamiyatga ta'sirini kamaytirish	439
Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Abdusalomov Farruh G'ayrat o'g'li	
Sustainable Farming Futures: the Economic Need of Climate Change Program in Uzbekistan.....	443
Akhmadjon Nurullaev, Sanayeva Raxima Amirqulovna, Visola Khasanova, Bakhora Nurullaeva, Anvar Sanaev	
Problems and Prospects of Cadastral Valuation of Land Resources in the Republic of Kazakhstan	447
Berdimurat Nazimgul, Bassybekova Zh.B.	
Значение цифровизации в сельском хозяйстве	451
Сыздықова Азиза Оралбайқызы, Сапарова Айнура Алпамысовна	
Xizmatlar sohasi samaradorligini oshirish masalalari	456
Mirzayev Qulmamat Jonuzakovich, Mardanova Mohidil Otabek qizi, Mirzayev Azzamjon Jonuzokovich	
Aholini o'z-o'zini bandlikka jalb qilish orqali ishsizlik darajasini pasaytirish.....	461
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Jo'rayev Sherali Anor o'g'li	
Innovatsiyani joriy qilishning fermer xo'jaliklari daromadlariga ta'siri	465
Eshboyev Diyorbek Yo'ldosh o'g'li, Sinayev Sherali Islom o'g'li, Ismoyilov Azamat Isroyilovich	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga muvofiq daromadni tan olish masalalari.....	471
Kozimjonov Abrorbek	
O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning yutuqlari va muammolari.....	475
Ochilova Mohigul Toshtemir qizi	
Soliq ma'murchiligida raqamli iqtisodiyotning ahamiyati va uning ilmiy-nazariy asoslari tahlili	479
Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Holmirzayev Sardor Ravshan o'g'li, Tursinaliyev Abdulaziz Shokirjon o'g'li	
O'zbekistonda davlat xizmatlari ko'rsatish milliy tizimini rivojlanishi: xronologik tahlil.....	484
Hasanov Habibullo	
Chorvachilikning mamlakat iqtisodiyotidagi ahamiyati va uning rivojlanishi.....	488
Xamdamova Nasiba Ablakulovna, Tirkashev Farxod Mahmudovich, Sayfullayev Akbar Xoljigit o'g'li, Erkinov Samandar Maxmudovich	
O'zbekiston chorvachiligiga oid FAO ma'lumotlari haqida	493
Pardayeva Kamola	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga muvofiq xaridorlar bilan tuziladigan shartnomalar asosida tushumni hisobga olishning ahamiyati	498
Norbekov Davron	
Paxtachilik klasterlarida ishlab chiqarishga ta'sir etuvchi omillarning tahlili	502
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Abduraxmonov Orifbek Odiljon o'g'li	

Raqamli iqtisodiyotning zamonamizdagi bugungi o'rne	506
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Zarmaxmatov Nomojjon Baxodir o'g'li	
Improving Cost Audit in Innovation Activities	510
Mustafoev is the son of Akbar Mustafa	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotni mxs asosida transformatsiya qilish zaruriyati	514
Xolmurodov Otabek	
Klasterlarni tashkil etishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari va ularning mamlakat iqtisodiyotida tutgan o'rne	521
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Homidov Aslbek Otabek o'g'li, Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li, Boltayev Diyorbek Omondurdi o'g'li	
Soliq imtiyozlarini nazariy asoslash va huquqiy tartibga solish	526
Uralov Baxtiyor Maxmudovich	
Sug'urta shartnomalari va sug'urta majburiyatlari hisobini moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	531
Ochilov Ilyos Keldiyorovich	
Обеспечение привлекательности инвестиции коммерческих банков	537
Назаров Килич Холмурадович, Нафасов Шохрухбек Хошимович	
O'zbekistonda tashqi savdoning rivojlanishi va muammolari	539
Xudayberdiyev U.	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnatga haq to'lashning nazariy jihatdan tashkiliy-iqtisodiy asoslari	542
Rajabov Navruzbek Azimjonovich, Toshmurodova Dilbar Muzaffar qizi	
Human Capital in Education	546
Ibragimov Mansur Mardonovich, Ergashev Olloyor	
Qishloq joylarida xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish hamda o'zini o'zi band qilish orqali ishsizlikni kamaytirishning nazariy asoslari	551
Jo'rayev Sherali Anor o'g'li, Abdikarimov Nazirbek Odil o'g'li, Uralov Baxtiyor Maxmudovich	
Uchqora uzumi-mayizini yetishtirishning iqtisodiy samaradorligini oshirish imkoniyatlari	555
Salamov Ibroxim, Kudratov Rizo Turdibayevich, Janibekov Faxriddin Beknazarovich	
Moliyaviy natijalarning tavsifini takomillashtirish	561
Yusupova Farizabonu Zarifovna	
Kambag'allik va uni qisqartirish yo'llari	564
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Do'stiyorov Mirabbos Erkin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida aholi turmush darajasini oshirishda xizmat ko'rsatish sohasining ahamiyati	568
Xolmurodov Otabek	
O'zbekistonda aholi turmush darajasi va daromadlarining o'ziga xos xususiyatlari	570
Rajabov Navruzbek Azimjonovich, Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Saidmurodov Sardor Mirsalohovich	
SWOT-анализ конкурентоспособности национального туризма в Узбекистане в условиях преодоления последствий пандемии	574
Ochilova Mohigul Toshtemir qizi, Abduzoirov Sarvarbek	
Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va aholi turmush darajasini yanada yaxshilashda iqtisodiy samaradorlikni oshirishning ahamiyati	577
Salamov Ibroxim, Kudratov Rizo Turdibayevich, hamdamova Nasiba Ablakulovna	
Jahon iqtisodiyoti va xalqaro savdo munosabatlari	582
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Xo'jaqulov Inomjon Rustam o'g'li	
Xizmat ko'rsatish sohasini raqamli iqtisodiyot sharoitiga mos rivojlantirishning ayrim masalalari	586
Mirzayev Qulmamat Jonuzakovich, Sherzodova Diyora Sherzod qizi	
Turistik destinatsiyalarni rivojlantirish orqali turistik zonalarini takomillashtirish	589
Raxmonov Siyovush Turob ug'li, Ochilova Mohigul Toshtemir qizi	
Ivermektin, klozantel, iversantapulus dori vositalarining marketing tahlili	592
Raxmadullayev Humoyun Rashid o'g'li, Farmonov Nizom, Salamov Ibroxim	
Цифровая оптимизация для экологической безопасности в агропромышленном комплексе	597
Юнусов Худайназар Бекназарович, Сафарова Лола Улмасовна	

Смысловой – системный анализ процессов обработки плодов и овощей энергии начального импульса.....	602
Курбанов Жамшед Маджидович, Курбонова Мадина Жамшедовна	
Формирования алгоритма расчета эффективности транспортно-логистической системы поставок грузов.....	605
Кубаев Улугбек	
Роль и потенциал севооборота в создании устойчивых и экологически чистых систем в сельском хозяйстве на основе цифровизации	611
Юнусов Худайназар Бекназарович, Сафарова Лола Улмасовна	
Qoramollar uchun ozuqa ratsionini tuzishda innovatsion yondashuv	617
Mavlyanov Majid Tuychiyevich	
Landshaft bog'dorchilikni rivojlantirishda autocad dasturining o'rni.....	624
Ravshanov Sanjar Tolibjonovich, Sulaymonov Mirobid Abduxolikovich	
Aniq qishloq xo'jaligida o'zgaruvchan me'yorlarni qo'llash	628
Akbarov Husan O'zbekxonovich, Bekzod Qudratov	
Raqamli iqtisodiyotda neyron tarmoqlaridan foydalanishning ahamiyati.....	634
Otoboyeva Aziza Shakirovna	
Iqtisodiy masalalarni tahlil qilish, me'yorlash, rejalashtirish, baholash hamda bashorat qilishda korrelyatsiya va regressiya usuli	637
Aktamova Vasila Uktamovna, Axtamova Umida O'ktam qizi	
Iqtisodiy ekonometrik modelni tuzish hamda avtokorrelyatsiya mavjudligini aniqlash	641
Raximov Abdulaxad Nematovich	
O'zbekistonda qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirishda agrovoltaiika texnologiyasini qo'llash istiqbollari	646
Berdiyev G'ayrat Ibragimovich, Eshpulatov Dostonbek Baxodir o'g'li, Malikova Sevinch Telman qizi	
Развитие системы цифровизации в сельском хозяйстве и в народной медицине	650
Рахмонов Фариз Зафаржонович, Мухиддинова Сабрина Мунисовна, Усманова Лайло Рахматуллаевна, Рахмонова Хабиба Нуруллаевна	
Raqamli iqtisodiyot fanlarini o'qitishda zamonaviy pedagogik metodlar va virtual onlayn kurslardan foydalanish.....	653
Sulaymonov Mirobid Abduxolikovich	
Qishloq xo'jaligini boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari	656
Ravshanov Sanjar Tolibjonovich	
Ekin maydonlari tuproqlarini tahlil qilish va boshqarishda sun'iy intellekt tizimlaridan foydalanishning o'rni..	660
Otoboyeva Aziza Shakirovna, Artikov Farxod Sayfiddinovich, Usanov Yoqub Dilmurod o'g'li	
О некоторых нестандартных способах решения иррациональных уравнений	664
Актамова Василя Уктамовна	
Корхоналарни тугатишнинг норматив ва ташкилий-услугий таъминотини такомиллаштириш	666
Дусмуратов Раджапбай Давлатбаевич	
Юридик шахсларни тугатишнинг норматив-ҳуқуқий таъминоти.....	670
Давлетов Икрам Рахимберганович	
Саноат корхоналарида мулкый муносабатларни тартибга солишнинг илмий назарий асослари.....	674
Бобобеков Эргаш Абдумаликович	

IQTISODIYOTNI MODERNAZATSIYALASH SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIK ISHLAB CHIQRISHINING SAMARADORLIGI

Kudratov Rizo Turdibayevich

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti "Iqtisodiyot va buxgalteriya hisobi" kafedrasida katta o'qituvchisi, i.f.n.

Abduxaliqova Farangiz Abduxoliq qizi

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) mutaxassisligi 2-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekistonning qishloq xo'jaligida amalga oshirilgan keng ko'lamli islohotlar natijalari o'rganilgan va tahlil qilingan. Shu bilan birga, sohada amalga oshirilgan choralar, erishilgan natijalar hamda qishloq xo'jalik ishlab chiqarishida klaster tizimining samaradorligini oshirish choralarini o'zida qamrab olgan.

Kalit so'zlar: qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi, samaradorlik, qishloq xo'jaligi samaradorligi, klaster tizimi.

Abstract: In this article, the results of large-scale reforms implemented in the agricultural sector of Uzbekistan are studied and analyzed. At the same time, it includes measures implemented in the field, results achieved, and measures to increase the efficiency of the cluster system in agricultural production.

Key words: agricultural production, efficiency, agricultural efficiency, cluster system.

Аннотация: В данной статье изучаются и анализируются результаты масштабных реформ, реализуемых в аграрном секторе Узбекистана. При этом он включает реализованные на местах мероприятия, достигнутые результаты, а также меры по повышению эффективности кластерной системы в сельскохозяйственном производстве.

Ключевые слова: сельскохозяйственное производство, эффективность, эффективность сельского хозяйства, кластерная система.

KIRISH

Qishloq xo'jaligi deganda, bog'-u-rog'lar, bepoyon g'alla va paxta dalalari, chorva hayvonlari, to'kin-sochin dasturxonimiz, umuman butun hayotimiz ko'z oldimizda namoyon bo'ladi. So'nggi yillarda mazkur soha tubdan isloh qilish bo'yicha tizimli tadbirlarni amalga oshirildi va bugungi kunda ilgari kuzatilmagan yuqori natijalar qo'lga kiritilmoqda. Ilm va innovatsiyalarga asoslangan zamonaviy agrotexnik tadbirlarni amalga oshirish hamda qishloq xo'jaligi ekinlarini yetishtirishni moliyalashtirish tizimini tubdan isloh qilinishi o'z samarasini berdi.

Mamlakatimiz aholisini qishloq xo'jalik mahsulotlariga bo'lgan talabini to'liq qondirish, bozorlarda mahsulotlar narxining barqarorligini ta'minlash hamda ushbu tarmoqni rivojlantirish bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-fevraldagi "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-27-son Farmoni bilan tasdiqlangan dasturda aniq maqsadlar belgilanib, bunda qishloq xo'jaligining yillik o'sish sur'atlarini kamida 5 foizga yetkazish belgilab berildi ^[1].

Amalga oshirilgan tizimli ishlar natijasida 2023-yilda aholini asosiy turdagi qishloq xo'jaligi mahsulotlari, 2023-yilda 8,4 million tonna don ekinlari, 11,6 million tonna sabzavot, 3,6 million tonna kartoshka, 2,6 million tonna poliz, 3,1 million tonna meva, 1,7 million tonna uzum yetishtirildi. Aholining asosiy turdagi qishloq xo'jaligi mahsulotlari, xususan, go'sht, sut, tuxum, baliq va asal mahsulotlari bilan ta'minlashni ko'paytirish maqsadida 2,8 million tonna go'sht (tirik vaznda), 12 million tonna sut, 0,2 million tonna baliq, 8,5 milliard dona tuxum yetishtirildi ^[2].

Chorvachilik, pillachilik sohalarida ham yuqori natijalarga erishilib, aholining chorva mollarini bepul identifikatsiya qilish, suv havzalarini baliqchilik tadbirkorlarga shaffof mexanizm asosida ijaraga berish tizimlari joriy etildi. Chetdan 70 ming bosh nasldor qoramol, 180 ming bosh qo'y-echki va 2 mln bosh jo'ja keltirildi. Tizimli tadbirlar natijasida respublikada zoti yaxshilangan qoramollar ulushi 74 foizga, hududlarda yirik chorvachilik komplekslari soni 540 taga (2019-yilda 50 ta) yetkazildi. Pillachilikda klasterlar 74 ta yetdi, 124 mln tup tut ko'chatlari ekildi, qariyb 26 ming tonna pilla yetishtirildi" [2].

Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining iqtisodiy samaradorligi umumiy ko'rinishda ishlab chiqarishning natijasi, jonli va buyumlashgan mehnat xarajatlari o'rtasidagi nisbat bilan ifodalanadi. Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi iqtisodiy samaradorligini oshirishning obyektiv zarurligi mamlakat iqtisodiy rivojlanishining hozirgi bosqichidagi bir qator xususiyatlari va doimiy harakatdagi omillarning yig'indisiga bog'liq.

Bugungi kunda qishloq xo'jaligida ishlab chiqarish samaradorligini oshirish olinayotgan foyda miqdorini ko'paytirish bilan birga, qishloq xo'jalik korxonalarini iqtisodiyotini mustahkamlashga, ishlab chiqarishni modernizatsiyalashga, qishloq xo'jaligida band bo'lgan ishlovchilar daromadlarini ko'paytirishga olib keladi.

"Samaradorlik....ma'lum bir davr mobaynida yaratilgan pirovard natija bilan mahsulot birligi ishlab chiqarishga sarflangan moddiy (amortizatsiya bilan birgalikda) va mehnat resurslari xarajatlarini nisbati tushuniladi.." [3]

Qishloq xo'jaligi mahsulotlarining 2023-yilda 63,1 foizini dehqon va tomorqa xo'jaliklariga, 29,8 foizi fermer xo'jaliklariga va 7,1 foizi qishloq xo'jaligi faoliyatini amalga oshiruvchi tashkilotlar hissasiga to'g'ri kelgan.

TADQIQOT MATERIALLARI VA USULLARI

Qishloq xo'jaligiga oid respublikamizda qabul qilingan me'yoriy-huquqiy hujjatlar, soha iqtisodchi olimlarining ilmiy ishlari, faoliyat yuritayotgan qishloq xo'jalik korxonalariga birlashtirilgan yer maydoni, shu jumladan, ekin maydoni, qishloq xo'jaligi ekinlarning hosildorligi va chorva mollarining mahsuldorligi, yalpi hosilni aks ettiruvchi statistik ma'lumotlar hamda ilmiy-tadqiqot natijalarining materiallaridan foydalanildi.

Ushbu maqolani tayyorlash jarayonida ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarishda qo'llaniladigan kuzatish, guruhlash, taqqoslash, tahlil qilish va boshqa ilmiy-tadqiqot usullardan foydalanildi.

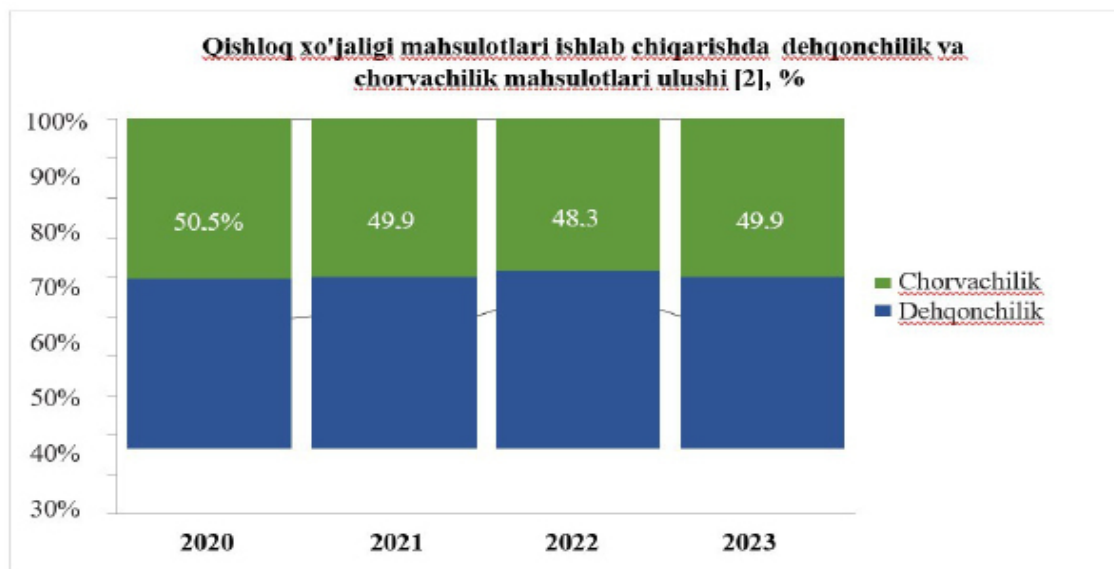
TAHLIL VA NATIJALAR

Bugungi kunda agroklastlar qishloq xo'jaligining barcha yo'nalishlarida jumladan, to'qimachilik, kasanachilik, meva- sabzavotchilik, chorvachilik, pillachilik, resurs tejankor texnologiyalarni ishlab chiqarish va joriy etish kabi yo'nalishlarda jonbozlik ko'rsatmoqda.

Ayni paytda yurtimizda 660 dan ortiq agroklastlar faoliyat yuritib, paxta va g'allaning 100 foizi, meva-sabzavot mahsulotining 60 foizidan ortig'i aynan klaster usulida yetishtirilmogda.

2023-yilda oziq-ovqat mahsulotlari yetishtirishni yanada ko'paytirish, qayta ishlash hajmlarini oshirish, bozorda narxlar barqarorligini ta'minlash bo'yicha aniq chora-tadbirlar belgilanib, ijrosi yuzasidan tizimli ishlar amalga oshirildi. 2023-yilda 86,3 trillion so'mlik oziq-ovqat sanoati mahsulotlarini mahsulot ishlab chiqarildi va belgilangan reja 105,9 foizga bajarildi.

Qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarishda dehqonchilik mahsulotlari ulushi 50,1 foizni va chorvachilik mahsulotlari ishlab chiqarishning ulushi 49,9 foizni tashkil qilgan.

Dehqonchilik mahsulotlari ulushining ortib borishi, intensiv ishlab chiqarish, yerlarni foydalanishga kiritish, suv tejovchi texnologiyalarni joriy qilinishi hamda o'simliklarning hosildorligi yuqori navlari o'zlashtirilishi hisobiga mahsulot hajmining ortishi bilan bog'liq. Masalan, dehqonchilik mahsulotlari o'sishiga don 5,5%, paxta 6%, kartoshka 3,8%, poliz 5,5% va mevalar 4,1%ga yuqoriroq o'sish qayd etilgan. Bunga fermerlarni kartoshka ekishini rag'batlantirilishi, xorijdan sifatli urug'lar bilan ta'minlanishi, donning hosildorligini oshirishda ham navlarning ekin maydonlariga to'g'ri joylashtirilishi va boshqa agrotexnik tadbirlar orqali erishilmoqda.

Asosiy turdagi qishloq xo'jaligi mahsulotlari bo'yicha donli ekinlar 8426,6 ming tonna (105,5%), paxta 3710,3 ming tn (o'sish 106%), sabzavotlar 11553,7 ming tonna (103,5%), kartoshka 3574,1 ming tn (103,8%), poliz 2553,5 ming tn (105,5%), mevalar 3121,7 ming tonna (104,1%), uzum 1737,6 ming tonna (98,7%), go'sht 2833,3 ming tn (103,9%), sut 11968,7 ming tonna (102,9%), tuxum 8487,5 ming dona (104,4%), jun 38,6 ming tonna (103,6%), qorako'l teri 1321,1 ming dona (102,6%) pilla 25,9 ming tonna (106,5%) mahsulotlari ishlab chiqarildi (1-jadval).

1-jadval: O'zbekiston Respublikasida barcha toifaladagi xo'jaliklarda yetishtirilgan dehqonchilik va chorvachilik mahsulotlari to'g'risida ^{[13] 1}

No	Mahsulot turi	O'lchov birligi	2021-yil	2022-yil	2023-yil
1	Don va dukkakli don ekinlari – jami	ming tonna	7 634,6	7 990,5	8 426,6
2	Texnik ekinlar (paxta xom ashyosi)	ming tonna	3 372,9	3 500,7	3 710,3
3	Kartoshka	ming tonna	3 285,6	3 443,2	3 574,1
4	Sabzavotlar – jami	ming tonna	10 850,2	11 162,9	11 553,7
5	Oziqbop poliz	ming tonna	2 285,3	2 420,7	2 553,5
6	Mevalar va rezavorlar – jami	ming tonna	2 852,6	2 999,3	3 121,7
7	Uzum	ming tonna	1 695,3	1 760,6	1 737,6
8	So'yish uchun yetishtirilgan mollar va parrandalar – jami (tirik vaznda)	ming tonna	2 635,1	2 725,9	2 833,3
9	Sut – jami	ming tonna	11 274,2	11 627,2	11 968,7
10	Olingan tuxum – jami	mln. Dona	7 788,4	8 129,2	8 487,5
11	Asal	tonna	14 066,9	14 700,4	15 620,6
12	Qirqib olingan jun	tonna	36 345	37 307	38 639
13	Olingan qorako'l terilar	ming dona	1 252,4	1 287,6	1 321,1
14	Pilla	tonna	22 769,9	24 300,2	25 885,8

Dehqonchilik mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi 202,7 trillion so'mni tashkil etib, o'tgan yilga nisbatan 4,2 foizga o'sish kuzatildi. 2023-yilda dehqonchilik mahsulotlari o'sish sur'ati 104,2 foizni tashkil etgan. Bunga 2023-yilda yetishtirilgan paxta xom ashyosining o'sish sur'ati 2022-yilga nisbatan 106 foizga ancha yuqori bo'lganligi, 2022-yilda esa 2021-yilga nisbatan paxtaning o'sish sur'ati 103,8 foizni tashkil etgan.

Dehqonchilik mahsulotlarini o'sish sur'atiga paxta hajmining 106 foizga (3 mln 710,3 ming tn, ulushi 5,3%), donli ekinlar 105,5 foizga (8 mln 426,6 ming tn, ulushi 9,1%), poliz 105,5 foizga (2 mln 553,5 ming tn, ulushi 1,6%) yuqori darajadagi o'sish sur'ati asos bo'ldi.

Mamlakatimiz aholisini chorvachilik mahsulotlariga bo'lgan talabini to'liq qondirish, bozorlarda mahsulotlar narxlarini barqarorligini ta'minlash hamda chorvachilik sohasi va uning tarmoqlarini rivojlantirish bo'yicha umumiy qiymati 7,4 trln so'mlik 2 145 ta loyihalar amalga oshirilib, ushbu loyihalar doirasida chetdan 135 ming bosh qoramol, 228 ming bosh qo'y va echkilar olib kelindi. Naschilik ishlarini rivojlantirish maqsadida 2,4 mln bosh sigir va tanalar sun'iy urug'lantirildi hamda nasli yaxshilangan qoramollar ulushi 72 foizga yetkazildi. Chorva ozuqa bazasini mustahkamlash uchun 430,7 ming gektar ozuqa maydonlarning 70,2 ming gektarga yangi beda (98,6 ming gektar eski beda mavjud), 210,3 ming gektarga silos uchun makkajo'xori, 37,9 ming gektarga oq jo'xori, 13,5 ming gektarga xashaki lavlagi, 90,2 ming gektarga kuzgi oraliq ozuqa ekinlari ekildi. 2023-2024-yil chorva qishlovini betalofat o'tkazish maqsadida jami 26 mln tonna dag'al va shirali ozuqalar jamg'arildi.

1 <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/agriculture-2>

Chorvachilik mahsulotlari qiymati 202 trillion so'mni tashkil etib, umumiy qishloq xo'jaligi mahsulotlari hajmi-dagi ulushi 49,9 foizni, o'tgan yilga nisbatan o'sish sur'ati esa 103,7 foizni (+0,4%) tashkil etdi. Chorvachilik mahsulotlarining 88,4 foizi dehqon va tomorqa xo'jaliklariga, 6,3 foizi fermer xo'jaliklariga va 5,3 foizi qishloq xo'jaligi tashkilotlariga to'g'ri kelgan. Dehqon va tomorqa xo'jaliklarining yuqori ulushga egaligi, chorva mollari bosh sonining asosiy qismi ularga tegishli ekanligi bilan bog'liq.

Chorva mollarining bosh soni o'sib borishi respublikamizda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Bugungi kunda statistik kuzatuv natijalariga ko'ra, 14,1 million bosh yirik shoxli qoramol, 24,1 million bosh qo'y va echkilar va 103 million bosh parrandalar mavjud.

So'yish uchun yetishtirilgan mollar va parrandalarning jami tirik vazndagi hajmi 2 million 833 ming tonnani tashkil etdi. Shuningdek, 11,9 million tonna sut, 8,4 milliard dona tuxum, 1,3 million dona qorako'l teri, 38,6 ming tonna jun, 25,9 ming tonna pilla va 15,6 ming tonna asal ishlab chiqarishga erishildi.

Aholi jon boshiga go'sht (tirik vaznda) 76,9 kg, sut 323,3 kg, tuxum 228,2 donani tashkil etdi. Go'sht ishlab chiqarish 3,9 foizga o'sib, umumiy qishloq xo'jaligi mahsulotlari tarkibida eng katta ulush 30,3 foizni tashkil etdi. Go'sht ishlab chiqarishda Samarqand-11,5%, Qashqadaryo -11,5%, Toshkent-10,8%, Buxoro-10,5% va viloyatlarining ulushi eng yuqori bo'ldi.

Respublikaning tashqi savdo aylanmasi 2023-yilda 62,6 mlrd dollar, shundan eksport 24,4 mlrd dollarni tashkil etgan bo'lsa, bu aylanmada qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat mahsulotlarining eksporti qariyb 2 mlrd dollarni yoki umumiy hajmga nisbatan 8,2 foizni tashkil etdi.

Meva-sabzavot eksporti 2023-yilda 1,5 foizga, 1785,4 ming tonnadan 1761,1 ming tonnaga kamaydi. Bunga o'tgan yilning yanvar oyida respublikamiz hududiga kirib kelgan anomal sovuq natijasida meva, uzum, issiqxonalarda yetishtiriladigan mahsulotlarga katta zarar yetdi. Natijada, uzum eksporti o'tgan 2022-yilga nisbatan 55,9 foizga, karam eksporti 19 foizga, shaftoli 1,3 foizga, pomidor 23,8 foizga va quritilgan uzum 18,3 foizga kamayishi kuzatildi. Aksincha mosh eksporti 28,4 foizga, qovun-tarvuz 7,7 foizga, quritilgan olxo'ri 45,3 foizga, piyoz 45,5 foizga, gilos 58,9 foizga, o'rik 6,9-martaga ko'paydi.

XULOSA

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, bugungi kunda mamlakatimizda qishloq xo'jalik tarmog'ida olib borilayotgan islohotlar orasida klaster tizimi muhim ahamiyat kasb etadi. Bunda Hukumatimiz tomonidan olib borilayotgan islohotlar uchun asosiy vazifalarni hal etish, jumladan, klaster tizimida innovatsion faoliyatdan samarali foydalanish taqozo etiladi. Buning uchun mamlakatimiz qisqa muddatda klaster tizimini rivojlantirishning innovatsion yo'lini zamon talablariga javob beradigan darajaga yetkazishi lozim.

Buning uchun eng muhim bo'lgan masalalar quyidagilar, deb hisoblaymiz:

- ta'lim tizimida innovatsion ishlanmalar hajmini yanada oshirish;
- innovatsion g'oyalarni qo'llab-quvvatlash;
- zamonaviy va jahon talablariga mos mahsulot yaratish uchun innovatsion texnologiyalaridan unumli foydalanish;
- klaster tizimining qulayligi va uning imkoniyatlari haqida to'liq ma'lumotlarga ega bo'lish uchun viloyatlar va tuman markazlarida innovatsion markazlarni joriy etish.

Shunday ekan, mamlakatimizdagi mavjud imkoniyatlardan oqilona foydalangan holda zamon talablariga mos yangi texnologiyalarni ishlab chiqarishga jalb etgan holda yuqori sifatli mahsulot yaratish va unumdorligiga erishish, ya'ni yuqori iqtisodiy samaradorlikka erishish bugungi kunning eng dolzarb masalalaridan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-fevraldagi "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-27-son Farmoni.// lex.uz
2. O'zbekiston qishloq xo'jaligining yillik hisoboti: Erishilgan natijalar, tahlillar va tendensiyalar. 2023-yil. <https://www.agro.uz/charts>.
3. Kayumov F.K. Effektivnost APK v usloviyax perexoda k rynku. –M.: IPO Poligran, 1992 g.
4. Odilovich O. A., Umirzokovich T. F., & Turdibaevich K. R. (2021). Increasing the Efficiency of Higher Education Personnel Training Management in Uzbekistan. Annals of the Romanian Society for Cell Biology, 9251-9264.
5. Ibodullayevich O. R., & Turdibayevich K. R. (2023). QISHLOQ XO'JALIGIDA CHORVACHILIK MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQUARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH. MASTERS, 1(1), 119-126.
6. Tashmurotovich, E. U. (2023). IMPROVEMENT ACCOUNTING OF PROCESS REALIZATION IN FARM ENTERPRISES. JOURNAL OF VETERINARY SCIENCE, 6(5), 20–28.

7. Ixtiyorovich Q. L. A., Shavkat o'g'li I. R., & Tashmurotovich E. U. B. (2023). XARAJATLAR HISOBIDA QO 'LLANIL-ADIGAN ATAMALAR MOHIYATI TAHLILI VA ULARNI TIZIMLASHTIRISH. MASTERS, 1(1), 127–131.
8. Olimjanovna J. D., & Tashmurotovich E. U. (2024). CONCEPT AND ACCOUNTING OF CAPITAL INVESTMENTS IN AGRICULTURAL CLUSTERS. JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH, 7(3), 188–188.
9. Baxodirovich T. J., & Ismatovich A. A. (2023). IMPROVING THE ACCOUNT OF FINANCIAL RESULTS ACCORDING TO INTERNATIONAL StandardS. MASTERS, 1(1), 138–143.
10. Rabbimovna R. U., Baxtiyorovna N. G., & Muxammadkulovna Y. D. (2024). AGROKLASTERLARDA TOVAR-MODDIY QIYMATLIKLAR HISOBI VA AUDITINI TAKOMILKASHTIRISH. WORLD OF SCIENCE, 7(3), 140–146.
11. Ortiqaliev A. B. (2022). CHORVACHILIK YO 'NALISHIDAGI FERMER XO 'JALIKLARIDA SOTISH HISOBINI TAKO-MILLASHTIRISH. AGROBIOTEXNOLOGIYA VA VETERINARIYA TIBBIYOTI ILMIY JURNALI, 1155-1159.
12. Salamov I., Nazarova M., Kazakova Z., Jonibekov F., Kudratov R., Ulmasova O., & Hamdamova N. (2024). Faol tad-birkorlar faoliyatida kambag 'al oilalarni iqtisodiy-ijtimoiy holatini yaxshilash imkoniyatlari.
13. <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/agriculture-2>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Alfraganus universiteti dotsenti, i.f.f.d. (PhD) Fayziyev Oybek Raximovichning umumiy tahriri ostida nashrga tayyorlandi.

O'zbek tili muharriri: Ulug'bek Eshmuradov

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Rus tili muharriri: Abdimo'min Alikulov, i.f.d., professor

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Bobur Ochilov

2024. Maxsus son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Topshirildi: 10.04.2024-yil. Nashrga ruxsat etildi: 19.04.2024-yil.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O‘zbekiston Respublikasi
Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro‘yxatdan
o‘tkazilgan.